

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. ij. Principium causandi finis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

ordinamus tanquam ad subiectum, cui est conueniens, non tanquam medium ad finem.

Vtri potius
conueniat
ratio finis.

Tertium est, vtrum ratio finis magis conueniat fini cui, quam fini cuius; an contra, idest, vtrum magis ametur finis cuius, quam finis cui. Puto autem distinctione opus esse; nam vel finis cuius est ipsa ratio formalis amandi finem cui, vel bonitas finis cui est formalis ratio amandi finem cuius. Si primum, finis cuius magis amatur quam finis cui, nec ad illum ordinatur, v. g. cum Deum amamus per amorem concupiscentia, quatenus nobis bonus est, non nos magis amamus quam Deum, neque Deum ad nos referimus, quod esset inordinatissimum, sed nos ipsos potius referimus ad Deum, tanquam ad bonum nostrum, cui volumus coniungi; in eo enim actu Dei bonitas est obiectum formale, quod primo respicitur, & cuius gratia desiderantur reliqua omnia. Quando vero ratio formalis amandi finem cui est bonitas illi propria, non autem bonitas finis cuius, tunc certum est finem cuius minus amari quam finem cui, cum ad illum ordinetur, vt cum expeto mihi sanitatem, magis me amo quam sanitatem, quam non nisi propter me amo.

Finis est vera
causa.

Dico tertio, finem esse veram & realem causam physicam. Ita communiter cum Philosopho 2. *Phys.* 6.2. & 3. vt indubitatum asserunt Philosophi omnes & Theologi, quorum sensum deserit Hurtadus *diff. 13. de anima, sect. 5.* contra quem censuerunt Socrates & Plato, qui solam causam finalem asserbant esse, ac vocari debere causam.

Probatio.

Ratio est, quia id à quo realiter, & per se pendet effectus, est causa realiter & per se illius effectus: sed effectus physicus realiter & per se pendet à fine; nam ab eo realiter & per se pendet effectus, propter quod, seu cuius gratia producit, & quod verè mouet agens ad agendum: sed finis est id propter quod producit effectus, & verè mouet agens ad agendum: ergo ab eo pendet effectus; cum enim volo recuperare sanitatem, illa me realiter mouet ad sumendum pharmacum.

Deinde causa efficiens, quæ temerè non agit, per se exigit agere alicuius gratia: ergo effectus exigit fieri alicuius gratia. Denique particula, *propter*, non minus designat veram causalitatem, quam particula *ex*, vel *à*: finis autem est id propter quod: ergo non minus est causa, quam materia, vel efficiens.

Prima ob-
iectio.

Obiicitur primo. Omnis causa est principium: sed finis non est principium, nam duo hæc opponuntur: ergo finis non est causa.

Resp. duplicem in humanis actionibus distingui solere ordinem: primus dicitur ordo intentionis, secundus ordo executionis. Ordo intentionis est ille, in quo finem cognitum desideramus & amamus, & media ad illum obtinendum querimus, vbi quinque includuntur actus, cognitio finis, amor finis, intentio efficax, consultatio seu inquisitio mediorum, & electio aliquorum mediorum præ aliis. Ordo executionis est in quo, mediis inuentis & electis vtimur ad consequendum finem, seu is quo per media electa finem ipsum acquirimus. Certum est finem, qui est vltimus in executione, semper esse primum in intentione; quia semper ante omnia intenditur finis, tum ex eius amore media eliguntur; at verò in ordine executionis acquiritur finis per media, quæ causæ sunt efficientes finis; vnde patet finem in ordine intentionis esse principium, non autem in ordine executionis.

Secunda
obiectio.

Obiicitur secundo. Quod non existit, non causat realiter: finis non existit quando mouet ad sui consequentem: ergo finis non causat realiter.

Resp. verum quidem esse, quod nihil efficienter causare potest, si non existat; falsum autem, quod

R. P. de Rhodis *curf. Philosoph.*

A causare non possit finaliter. Ratio est, quia modus causandi efficientis est per actionem actu egredientem ab agente, tanquam à principio actuali; actio autem actualis non egreditur nisi à principio actuali. At verò modus causandi causæ finalis non est per actionem actu & proximè egressam ab ipso fine, sed tantum procedentem à fine vt mouente agens à quo proximè actio egreditur; finis enim causat tantum mouendo agens; mouet autem quamuis non existat realiter, sed tantum per apprehensionem.

Obiicitur tertio. Illa non est causa realiter, quæ causalitatem non habet nisi metaphoricam: finis vt (postea dicitur) causalitatem non habet nisi metaphoricam, quia motio metaphorica causalitas est finis: ergo finis non est causa realiter. Deinde si finis esset causa, idem esset causa sui ipsius, quia finis est effectus ipse productus. Denique creaturæ Deum possunt mouere metaphoricè, non possunt autem exercere causalitatem aliquam in Deum: ergo mouere metaphoricè non est causare.

Tertia ob-
iectio.

Resp. causalitatem finis esse verè realem, non autem tantum metaphoricam; non enim dicitur causalitas hæc idèò tantum esse motio metaphorica, quod non sit vera, & realis motio, sed quia sit solum alliciendo ad sui amorem, non autem per influxum physicum. Deinde non est necesse, vt inter causam finalem & omnes eius effectus intercedat distinctio, vt dicitur in sequentibus, vbi & ostenditur quomodo Deus agat propter finem; nunc satis est dicere, quod actus internus Dei non causatur à fine, sed solum actus eius externus.

SECTIO II.

Principium causandi finis.

Ponit ergo, quod finis mouendo ad amorem sui, sit vera, & realis causa, merito queritur quid illud sit per quod in actu primo constituitur potens ad causandum finaliter. Quia verò non causat finis nisi alliciendo voluntatem ad sui desiderium, non potest causare nisi per sui appetibilitatem, sicque sola bonitas esse potest principium causandi finis, cum illa sola sit, quæ allicit appetitum ad amorem sui; bonum enim, & appetibile sunt synonyma: sed quia tamen voluntas non potest vnquam moueri à bono incognito, propterea duplex potest esse hoc loco controuersia: primo, quale sit bonum quod causat finaliter: secundo, vtrum illud bonum moueat voluntatem quatenus est cognitum, an verò quatenus est reale.

Bonitas.

§. I.

Quale bonum causet finaliter.

Certum est primo, actus voluntatis alios esse prosequutiuos, alios auersatiuos. Prosequutiuus sunt illi, quibus voluntas fertur in bonum, vt amor, desiderium, spes. Auersatiui, quibus auersatur malum, vt odium, fuga, timor. Cum queritur, quid illud sit, quod causat finaliter, seu propter cuius amorem sit aliquid, queritur proprie quid illud sit, quod mouet voluntatem ad actus prosequutiuos, non autem quid illud sit, quod mouet ad actus auersatiuos, quod est diligenter notandum.

Certum est secundo, impossibile prorsus esse, vt voluntas actibus prosequutiuis feratur in malum vt malum est, neque in indifferens vt indifferens est; sed necessario ferri semper in bonum, vel certè in aliquid sub ratione boni; actibus autem auersatiuis ferri semper in malum vt malum. Ratio est, quam habet Philosophus 1. *Ethic. cap. 1.* vbi

Voluntas
non fertur
in malum.

P 3 notiss

notissimum ponit illud principium, *bonum* esse id, *A* quod *omnia appetunt*, probatque, quia omnis ars, doctrina, electio, & actio tendit in bonum; id est, omnes actus intellectus, tum speculativi, tum practici, & omnes actus appetitus imperantis, & exequentis tendunt in bonum si sunt prosequutivi, in malum autem si sunt auersariui, ut recte exponit Eustratius, quibus consentit etiam Magnus Dionysius c. 4. de divinis nominibus, ubi ait, quod *nemo intendens in malum operatur*. Ex quibus ratio duci potest, quia quicquid movet voluntatem ad actus prosequutivos, causat in voluntate amorem sui propter convenientiam, quam habet cum illa: sed solum bonum habet convenientiam cum voluntate: ergo solum bonum movere potest voluntatem ad actus prosequutivos. Deinde nulla potentia egredi potest fines obiecti sui adequati: bonum autem est obiectum adequatum voluntatis. His positis,

Bonitas honesta & delectabilis causat finaliter.

Dico primò, solum bonitatem realem, honestam, vel delectabilem causare posse finaliter movendo ad amorem sui; bonitatem vilem ut sic, nunquam habere posse rationem finis.

Ratio evidens est, quia bonum, siue appetibile, vulgò triplex esse dicitur, honestum, delectabile, vile. Honestum dicitur, quod est conforme rectæ rationi, seu naturæ rationali: delectabile, quod delectationem affert: vile, quod confert ad aliud aliquod bonum assequendum. Quæ tria bona nonnunquam coniuncta sunt, ut scientia honesta sine dubio est, cum naturam rationalem deceat; est delectabilis, cum incredibili voluptate animum perfundat; est utilis ad honores, & virtutem etiam obtinendam. Sæpe tamen ea bona divisa sunt, ut gula ita est delectabilis, ut neque utilis sit, nec honesta. Itaque illud solum causare potest finaliter, quod solum potest appeti propter se; solum honestum ac delectabile propter se appeti possunt; vile autem ut sic non est appetibile, nisi propter aliud: ergo solum honestum & delectabile possunt causare finaliter.

Res apparenter bona causat finaliter.

Dico secundò, posse quidem rem apparenter bonam causare finaliter, quamvis sit impossibile ut bonitas solum apparens eo modo causet.

Ratio est, quia bonitas realis est honestas, delectabilitas, utilitas: bonitas apparens est ea quæ apparet esse bonitas, & non est aliud autem est bonitas, aliud res bona. Res bona est id, cui attribuitur bonitas; at verò bonitas est id quod attribuitur rei bonæ. Res verè bona est illa, quæ verè habet bonitatem, quæ illi attribuitur; ut eleemosynæ bonitas attribuitur, quam verè habet. Res apparenter bona illa est, cui applicatur & attribuitur bonitas, quam non habet, ut si furto moveatur tanquam honesto, honestas quidem verè bonitas est, sed non inest furto, cui attribuitur; ideo furtum est res bona solum apparenter.

Dixi ergo bonitatem tantum apparentem non posse unquam movere voluntatem, quia voluntas nunquam movetur nisi ab honestate, delectabilitate, aut utilitate, quæ sunt veræ bonitates, alioqui egrederetur extra fines obiecti adequati; sed nihilominus tamen licet sola bonitas realis moveat voluntatem, quæ nunquam decipi potest in ratione formali sui obiecti, res tamen, quæ non est bona nisi apparenter sæpe illam movet; constat enim, quod sæpius voluntas res amat, quibus falsò bonitas tribuitur; quia nimirum id quod movet voluntatem, est id quod intellectus applicat voluntati: sed intellectus sæpe applicat bonitatem rei non bonæ: ergo voluntas potest moveri per rem non bonam.

Obicitur primò. Peccatum ex malitia illud est, quod homo committit, cognoscens esse malum: ergo in tali peccato voluntas tendit in malum sub ratione mali. Potest v.g. velle aliquis mortem inimico suo, licet neque ipsi, neque ulli alij proueniat ullum bonum: ergo videtur tunc operari propter solum malum. Confirmatur, quia in non ente non est ulla bonitas; & tamen illud appetitur sæpe à voluntate: ergo voluntas non semper appetit bonum.

Prima obiectio.

Respondet peccatum ex malitia esse quidem illud, quod aliquis committit nulla malitia vel passione impeditus, cognoscens illud esse malum; sed nego propterea eum qui sic peccat, ferri in malum ut malum; quia semper in eo peccato aliquam apprehendit rationem boni, quæ insecutus amplectitur illud malum; cum enim mortem inimici appetit, in ea morte aliquam apprehendit rationem boni propter appetitum vindictæ, quæ apparet illi bona. Ad confirmationem resp. posse à voluntate appeti non ens, in quo fingatur ab intellectu esse aliqua ratio boni; nam etiam privatio mali bonum quoddam est, non positivum, sed privativum.

Obicitur secundò, multos sæpe dari fines indifferentes, ut cum aliquis ambulat nihil cogitans de sanitate. Deinde fieri potest ut aliquis de sola cogitet malitia homicidij v.g. tunc est liber ad operandum, neque tamen operabitur propter bonum: ergo voluntas non semper fertur in bonum.

Secunda obiectio.

Resp. nullum prorsus esse posse finem ita indifferenter, ut nulla in eo apprehendatur ratio boni; actus autem secundum speciem indifferens non ille appellatur, cuius obiectum non est bonum, vel malum ullo modo, sed quod moraliter non est bonum, aut malum. Voluntas si nullam in homicidio apprehendat rationem boni, nullo modo libera est ad illud parandum, quia libera non est ad agendum extra suum obiectum, quod non est nisi bonum quoad actus prosequutivos, & malum quoad auersatios.

Obicitur tertio. Delectatio non est amabilis propter se, quia si rectum feratur iudicium de bono delectabili, nunquam illud iudicabitur propter se amabile, nisi referatur ad honestum finem, ideo peccant v.g. qui solum in cibo sectantur voluptatem, ad nullum eam referentes finem vltiorem.

Tertia obiectio.

Resp. negando quod delectabile non sit amabile propter se: duplex enim debet distingui iudicium rectum; aliud est physicè rectum, aliud moraliter. Physicè rectum illud est, quo iudicamus aliquid esse in re, quod reuerà est in re: moraliter rectum, quo iudicamus cum recta ratione, ita ut non peccet, qui operatur ex tali iudicio. Iudicium quo delectabile iudicatur esse per se amabile physicè, rectum est, quia reuerà expecti potest sine ordine ad aliud bonum, licet iudicium illud non sit moraliter rectum, nisi delectatio illa referatur ad honestatem.

S. II.

Utrum bonitas finaliter causet quatenus cognita.

*E*rgo bonitas est principium finaliter causans; sed quia nunquam moveri ab ea potest voluntas, nisi cognoscat eam intellectus, & proponat voluntati, quæ cæca potentia est; ideo quæri solet, utrum id quod movet, & allicit voluntatem, sit cognitio bonitatis; an verò bonitas ipsa, quæ cognoscitur.

Dico secundò, principium causans finaliter, esse solum realem bonitatem; cognitionem verò esse tantum

Conclusio.

tantum conditionem sine qua bonitas non causaret. Ita docent omnes communiter cum Suarez *disp. 23, sect. 8.* Vasque *1. 2. disp. 2. cap. 2.* Contra Capreolum, Gregorium, Medinam.

Ratio.

Ratio verò facilis est, quia illud est principium causandi finis, quod allicit voluntatem, & ab ea desideratur; sed cognitio sanitatis v. g. non est id quod agroti voluntas appetit, sed sanitas, cuius gratia vocat Medicum, & haurit pharmacum. Mercator non allicitur per cognitionem pecuniæ, neque illam appetit, sed ipsam pecuniam: ergo cognitio boni non est id quod causat finaliter. Deinde illud causat finaliter, propter quod assequendum suscipiuntur media: sed media non suscipiuntur ad acquirendam cognitionem finis; pharmacum enim v. g. non est medium aptum ad cognitionem sanitatis, sed ad sanitatem: ergo cognitio finis non causat finaliter, sed bonitas ipsa, quæ obiectum est cognitionis, siue illa bonitas sit reuera in tali subiecto, siue fingatur esse. Præterea si bonitas finis causaret propterea cognita, certè quiesceret voluntas obtenta cognitione, & sic nemo frustraretur inquam optato fine; quod absurdum est. Denique voluntas ferri non potest in finem incognitum: sed cognitio boni plerumque non cognoscitur: ergo cognitio boni non est finis, sed conditio applicans tale bonum voluntati.

Prima obiectio.

Obiicitur primò. Illud est ratio motiua, & non tantum conditio, quod allicit ad amorem finis: sed cognitio, etiam si non allicit ad amorem sui, allicit tamen ad amorem finis: ergo cognitio est ratio motiua, non conditio.

Resp. sensum huius propositionis, *Cognitio allicit ad amorem finis*, esse necessariò istum: Cognitio proponit voluntati bonitatem finis, quæ posita illà propositione mouetur per ipsam bonitatem finis; neque hinc sequitur quod cognitio moueat, sed tantum quod sit conditio, quæ posita, bonitas mouet.

Instantia.

Instantis. Præmissa syllogismi non se habent vt pura conditio respectu conclusionis, sed vt motiuum: ergo similiter cognitio boni est ratio motiua respectu amoris.

Respondeo negando consequentiam; disparitas enim est inter præmissas, & cognitionem finis, quia præmissa ipsa cognoscuntur, cognitio autem finis non semper cognoscitur; quamquam id quod causat conclusionem non sunt præmissæ formales, sed præmissæ obiectiue.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Quoties finis appetitur impossibilis, bonitas realis nulla est, sed sola bonitas apprehensionis: ergo sola bonitas apprehensionis tunc causat finaliter. Imò bonum apparens & existimatum, non est bonum reale, sed apprehensum duntaxat. Dixi autem bonum apparens causare saepe finaliter: ergo non solum est bonum reale quod causat finaliter.

Resp. distinguere debere duo, quando finis appetitur impossibilis: primum est bonitas, quæ cognoscitur; alterum est cognitio illius bonitatis in subiecto, in quo non est. Itaque quoties eo modo appetitur aliquid impossibile, id quod allicit voluntatem, est bonitas cognita, non cognitio bonitatis. Concedo itaque nullam tunc esse bonitatem nisi apprehensam; seu nego illam causare vt apprehensam, ita vt apprehensio sit ratio motiua. Bonum etiam apparens, seu existimatum duntaxat, causat finaliter, sed non causat vt apparens, & existimatum.

Instantia.

Instantis. Illud bonum est tantum apparens & apprehensum, nullo autem modo est reale: et

ago non causat vt reale, sed vt apprehensum.

Resp. distinguendo antecedens; vel enim per bonum intelligitur bonitas, & sic nego illam villo modo esse realem, sed esse tantum apparentem; vel intelligitur res bona, & sic concedo antecedens; sed id quod causat bonitas, est non res bona. Deinde distinguo consequentiam: ergo causat vt pure apprehensum, nego; vt apprehensum reale, concedo.

Obiicitur tertio. Illud est ratio motiua voluntatis in ratione finis, per quod habitus & actus voluntatis specificantur & distinguuntur: sed habitus & actus voluntatis distinguuntur & specificantur per cognitiones specie diuersas; nam amor naturalis, & supernaturalis specie differunt; appetitus etiam rationalis & sensitius non differunt nisi per cognitiones diuersas.

Tertia obiectio.

Resp. habitus & actus voluntatis specie inter se differre per diuersa obiecta formalia, cognitiones autem esse conditiones applicantes voluntati obiecta illa formalia diuersa; atque adeò illas esse veritatis signa, quibus cognoscatur specifica diuersitas obiectorum formalium. Cognitio itaque non est id quod specificat, aut distinguit actus voluntatis, sed est id quo innotescit nobis specificatio hæc, & distinctio: nec est ratio formalis, sed signum quo illa cognoscitur. Amor v. g. naturalis dicitur ille, qui fertur in bonum cognitum naturaliter; non quod cognitio sit ratio specificatiua talis amoris; bonum enim ea cognitione cognitum est ratio motiua, cognitio verò est id quo innotescit tale motiuum.

SECTIO III.

Causalitas propria finis.

VT intelligatur quid illud sit, quo posito finis actu causat, quo sublato non causat, attendenda est definitio ipsa finis, id nimirum propter cuius amorem sit aliquid; nam illud, quo bonitas finis proximè inclinabit appetitum vt propter ipsam faciat aliquid, erit causalitas finis, de qua quaritur.

Dico primò, causalitatem finis in genere respectu cuiuscunque agentis propter finem, & respectu cuiuscunque effectus finis, esse actionem ipsam efficientis, quatenus sit propter finem.

Prima conclusio.

Ratio est, quia illa est generalis causalitas finis, qua mediante finis causat suos omnes effectus, & ipsa non causatur villo alio mediante, sed immediate per seipsam pendet à fine: atqui nihil aliud assignari potest quod sit huiusmodi, quam actio efficientis, quatenus sit propter finem: ergo illa est generalis causalitas finis. Probatur minor. Effectus finis, vt postea constabit, vel versantur circa finem, vt complacentia, intentio efficax, &c. vel versantur circa media, vt electio mediorum, applicatio exequutiua potentia, &c. sed illi omnes effectus causantur à fine mediante actione, actio autem non causatur mediante villo alio: ergo actio est id quod immediate pendet à fine, & quo mediante finis causat suos effectus. Minor declaratur. Amor finis est primus effectus finis, in quo duo reperiuntur, sicut in qualibet actione vitali: primum est terminus productus, qui est qualitas; secundum est actio productiua illius qualitatis. Hæc actio non pendet à fine mediante villo alio; unde argumentor. Omnis effectus finis est posterior primo eius effectui, qui est amor finis: sed actio productiua illius amoris, est illo prior: ergo actio

Probatio: